

PROBNI PROJEKT VAC-PACT-A
POVJERENJE U CIJEPLJENJE –
OSVJEŠTAVANJE, KOMUNIKACIJA
I POVJERENJE PACIJENATA I
STRUČNJAKA

Cijepljenje i kronične bolesti

Financirano od strane
Europske unije

Nepromijenjeno Stanje

- Tisuće ljudi diljem svijeta razbolijevaju se od bolesti koje se mogu spriječiti cijepljenjem svake godine.
- Osobe s kroničnim bolestima i dugotrajnim stanjima često su izložnije riziku od komplikacija prouzročenih bolestima koje se mogu spriječiti cijepljenjem.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) navodi sljedeće:

2-3 milijuna smrtnih slučajeva

godišnje spriječi se imunizacijom, što je čini najdjelotvornijim dostupnim zdravstvenim zahvatom: smanjivanjem opterećenja nepotrebnim bolničkim liječenjima kroz bolje upravljanje kroničnim stanjima te smanjivanjem bolesti koje se mogu spriječiti cijepljenjem.

- **Pandemija prouzročena COVID-om 19 podsjetnik je koliko ozbiljan utjecaj zarazne bolesti mogu imati na naše živote** kao i koliko su cjepiva presudno važna u sprječavanju i suzbijanju epidemija. Napori potrebni za suzbijanje COVID-a 19 doveli su do poremećaja u cijepljenju i pružanju drugih zdravstvenih usluga.
- U „brzoj anketi“ SZO je otkrio stalne **značajne poremećaje** pri čemu **90 % zemalja** u 2021. godini još uvijek izvješćuje o jednom ili više poremećaja u pružanju **osnovnih zdravstvenih usluga**.

Nepromijenjeno Stanje

...nastavak

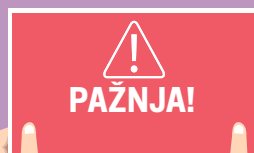
- Starije osobe s kroničnim bolestima naročito su podložne tegobama prouzročenima zaraznim bolestima. Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti (ECDC) procjenjuje da:

30 % stanovništva

u EU/EGP-u ili je stariji od 60 godina ili ima zdravstveno stanje koje se povezuje s rizikom od COVID-a 19.

- Važno je naglasiti kako je imunizacija ključna sastavnica primarne zdravstvene skrbi i neosporno ljudsko pravo.
- Štoviše, jednak pristup sigurnim i djelotvornim cjevivima presudan je za okončanje pandemije prouzročene COVID-om 19.

Neka cjeviva se možda neće preporučiti **osobama s oslabljenim obrambenim sustavom**, čime one postaju izložnije **riziku u slučaju slabije procijepljenosti** u stanovništvu.

Razgovarajte sa zdravstvenim stručnjacima, raspravite svoju zdravstvenu situaciju i potrebe te se pobrinite da pravovremeno budete cijepjeni.

Osnove cjepiva

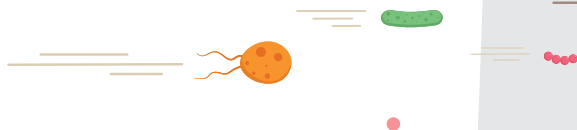
- Kada neželjeni mikrobi, poput bakterije ili virusa, napadnu naše tijelo, čime uzrokuju neravnoteže u zdravstvenom sustavu, one nastavljaju napadati i množiti se. Takav napad naziva se **zaraza** a on izaziva **bolest**.
- **Imunološki sustav**, koji djeluje kao prirodan obrambeni sustav našeg tijela, koristi razne alate u borbi protiv zaraze. To uključuje crvene krvne stanice za prijenos kisika u tkiva i organe, kao i bijele krvne stanice, koje se još nazivaju obrambenim stanicama, za borbu protiv zaraze.
- Bijele stanice prvenstveno se sastoje od makrofaga (koje proždiru strane tvari), limfocita B (koji proizvode antitijela) i limfocite T (memorijske stanice).

Što?

Cjepiva

Cjepiva su biološki pripravci primijenjeni tako da izazovu prirodnu obranu tijela, koje proizvodi zaštitnu i razmjerno dugotrajno prilagodljivu **imunost** (otpornost) na određenu bolest.

Cjepiva se obično daje ubrizgavanjem iglom, no može ih se primijeniti i kroz usta ili raspršivanjem u nos.

Zašto?

Cijepljenje

Cjepiva potiču prirodnu obranu tijela da proizvede **antitijela**, kao što to čini i kad bude izloženo nekoj bolesti, međutim kad se cjepivo primijeni u nadziranim količinama, ono pomaže tijelu da razvije otpornost na dotičnu bolest. Cijepljenjem se sprječava oboljenje na način da se djelotvorno pokrene **obrambena reakcija** (obrana protiv strane tvari) u tijelu, a da pritom ne dođe do oboljenja.

Kako?

Imunizacija

Cijepljenje predstavlja uporabu cjepiva kako bi se razvio **imunitet** protiv ozbiljnih bolesti, umjesto da se te bolesti liječe nakon obolijevanja. Bez cjepiva izlažemo se riziku obolijevanja od bolesti opasnih za život i invalidnosti. Proces postajanja imunim na (zaštićenim od) bolesti cijepljenjem naziva se **imunizacija**.

Koncept imuniteta krda

- Cijepljenje štiti cijepljene, ljude oko njih i cjelokupnu zajednicu. Kada **dovoljan broj ljudi** u stanovništvu postane **otporan** na zaraznu bolest, ta će se bolest onda teško širiti s osobe na osobu. To se naziva **imunitet zajednice** (također i **imunitet krda**).
- To je naročito korisno za one **podskupine stanovništva koje se ne mogu cijepiti** ili čiji bi **učinak cijepljenja mogao biti manjkav** (npr. osobe s oslabljenim obrambenim sustavima uslijed autoimune bolesti, osobe s nedavno presađenim organima, osobe koje su podvrgnute liječenju protiv raka i/ili alergične osobe).

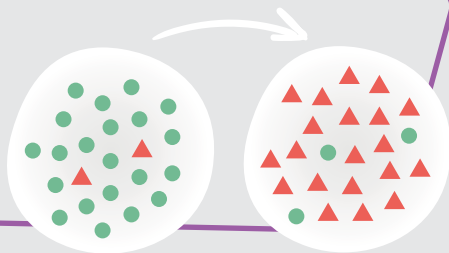
 Necijepljena ali zdrava osoba

 Necijepljena, bolesna i zarazna osoba

 Cijepljena i zdrava osoba

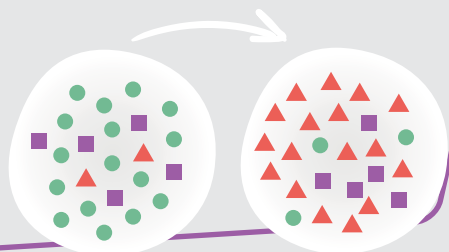
Scenarij 1.:

Ako nitko nije cijepljen, bolest se slobodno širi sa zaražene na osobu podložne zarazi.

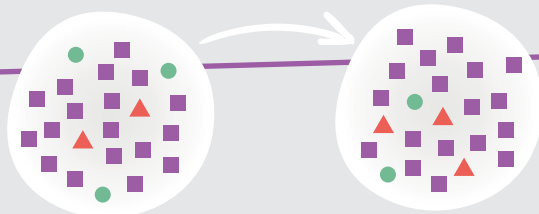
Scenarij 2.:

Ako je samo određeni broj ljudi cijepljen, bolest se i dalje širi, međutim cijepljene osobe ostaju pošteđene.

Scenarij 3.:

Širenje bolesti se zaustavlja kada je većina ljudi **cijepljena**. Kad stanovništvo postigne imunitet krda onda je zaraznoj bolesti teško širiti se na **osobe podložne zarazi**.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) izvješćuje kako bi globalno povećanje imunizacije moglo spasiti dodatnih

1,5 milijuna života godišne

Štoviše, programi imunizacije pomažu u smanjenju društvenog, psihološkog i financijskog tereta, koji zbog bolesti trpe pacijenti i njihove obitelji, ali i ukupnog pritiska na sustave zdravstvene i socijalne skrbi, te na vlade.

Vrste cjepiva

Postoje različiti načini proizvodnje cjepiva. Razlikuju se prema **uzroku zaraze** (virus ili bakterija), **načinu kojim napadaju stanice, što će cjepivo spriječiti**, i kako **će obrambeni sustav odgovoriti** na njega.

Također je bitno imati na umu da na svijetu mogu postojati različiti sojevi virusa, ovisno o zemljopisnom okviru i mijenjajućem okolišu. Danas imamo **6 glavnih vrsta** cjepiva:

Oslabljena (živa) cjepiva

Ova cjepiva sadrže oslabljen oblik virusa ili bakterije. Ono je najbliže prirodnoj zarazi. Nažalost, ne može svatko dobiti takvo cjepivo. Za izazivanje najbolje obrambene reakcije ponekad je potrebno više od jedne doze.

Ospice

Zaušnjaci

Rubeola

Vodene kozice

Žuta groznica

Inaktivirana (umrtvljena) cjepiva

Ova cjepiva sadrže inaktivirani ili umrtvljeni virus ili bakteriju. Nešto su sigurnija za pacijente s oslabljenim obrambenim sustavom, međutim obično su potrebna docjepljivanja.

Dječja paraliza

Hepatitis A

Bjesnilo

Tifus

Gripa (ubrizg.)

Podjedinična, rekombinantna, polisaharidna i konjugirana cjepiva

Ova cjepiva sadrže samo neke dijelove virusa ili bakterije, poput polisaharida (šećera) ili bjelančevina. Ona susljedno izazivaju manje nuspojava.

H. Influenza tip b

Veliki kašalj

Hepatitis B

Toksoidna cjepiva

Neke bakterije ispuštaju otrove (otrovne bjelančevine) kada napadaju tijelo. Toksoidna cjepiva sadrže oslabljene otrove (koje također nazivamo toksoidima) koji sprječavaju bolesti prouzročene bakterijom koja proizvodi takve otrove.

Difterija

Tetanus

Cjepiva s glasničkom ribonukleinskom kiselinom (mRNK)

Ova cjepiva sadrže genetske upute u obliku mRNK kako bi privremeno proizveli protein ili samo dio proteina, čime se pokreće reakcija obrambenog sustava. Među cjepivima protiv COVID-a 19 koja su odobrena u EU od rujna 2021. godine, Comirnaty (Pfizer-BioNTech) i Spikevax (Moderna) pripadaju mRNK-cjepivima.

Važno je naglasiti kako cjepiva s mRNK-om ne utječu niti su u dodiru s Vašim DNK-om i da ga se tijelo brzo riješi.

COVID-19

Ebola

Vrste cjepiva ...nastavak

Cjepiva s virusnim vektorom

Ova cjepiva sadrže virus koji je genetski preinačen kako bi uključio upute u obliku genetskog koda da se privremeno proizvede protein ili čak samo dio tog proteina, čime se pokreće reakcija obrambenog sustava. Među cjepivima protiv COVID-a 19 koja su odobrena u EU od rujna 2021. godine, Vaxzevria (AstraZeneca) i Janssen pripadaju cjepivima s virusnim vektorom.

Važno je naglasiti da cjepiva s virusnim vektorom ne utječu niti su u dodiru s Vašom DNK-om i da ga se tijelo brzo riješi.

COVID-19

Određena cjepiva nisu preporučena kod ljudi s oštećenim obrambenim sustavom. **Za Vaš konkretan slučaj savjetujte se sa zdravstvenim stručnjakom.**

Sigurnost svih cjepiva u EU pažljivo nadzire Europska agencija za lijekove (EMA).

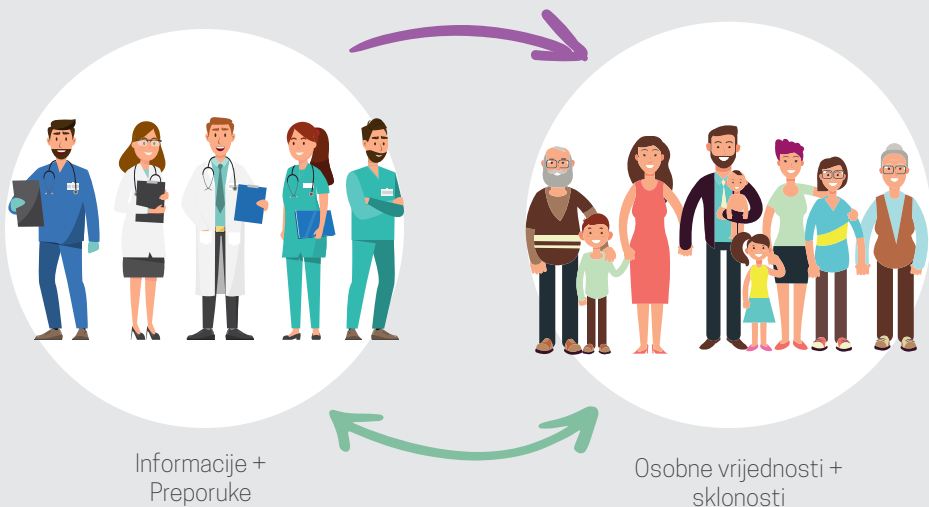
Bitno je također napomenuti da, iako se kod nekih pacijenata nakon cijepljenja mogu razviti manji simptomi, to su normalni znakovi da tijelo razvija zaštitu. Simptomi, ako postoje, trebali bi nestati za nekoliko dana.

Partneri u skrbi

- **Ljudi ponekad podcijene rizik** obolijevanja od bolesti, što ih može dovesti do odluke da odbiju cijepljenje. Ovo bi moglo **dovesti do ozbiljne opasnosti** za njihovo zdravlje ako se zaraze, **ali i za zdravlje drugih** kroz širenje bolesti. Iz tog razloga pacijenti bi trebali biti bolje informirani o rizicima necijepljenja.
- Savjet zdravstvenih stručnjaka također ima velik utjecaj na ponašanje u odnosu na **cijepljenje**. Ključno je da se smanjen postotak cijepljenja i oklijevanja rješavaju putem **otvorenog dijaloga, koji se temelji na znanstvenim dokazima**. Snažno preporučamo zdravstvenim stručnjacima da se angažiraju sa pacijentima s kroničnim bolestima te procijene njihove potrebe, osiguraju da njihove obitelji imaju saznanja o najnovijim nacionalnim i/ili regionalnim preporukama te da ponude mogućnost cijepljenja, tamo gdje je potrebno.

TRADICIONALNI PRISTUP

- Paternalističko informiranje + preporuke
- Promišljena odluka

ZAJEDNIČKO ODLUČIVANJE

1
Tražite
pacijentovo
sudjelovanje

2
Pomozite
pacijentu da sam
istraži mogućnosti
liječenja

3
Procijenite
vrijednosti i
sklonosti pacijenta

4
Donesite
zajedničku
odluku o planu
liječenja

5
Procijenite napredak
u liječenju i
zatražite povratnu
informaciju

- Iako europski ured Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) predlaže smjernice zemljama, **politika cijepljenja, raspored imunizacije** te pravni okvir i preporuke i dalje su u nadležnosti pojedinačnih članica EU-e koje odlučuju koja cjepiva će njihovi nacionalni zdravstveni sustavi financirati i koja će cjepiva biti dio njihovih nacionalnih programa cijepljenja.
- Uvid u razlike u planovima cijepljenja u zemljama EU/EGP možete dobiti pomoću Vaccine Scheduler (Planer cijepljenja) koji je osigurao Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti (ECDC).

Preporuke

Ključno je da se na cijepljenje odraslih osoba s kroničnim bolestima gleda kao na prioritet javnog zdravstva. Budući koraci trebali bi uključivati sljedeće:

Suočavanje s preprekama pacijenata u pogledu pristupa, raspoloživosti i cijene diljem EU-e.

Uključivanje cijepljenja u nacionalne **planove upravljanja kroničnim bolestima** i u kliničke smjernice.

Cjeloživotni pristup koji za cilj ima promijeniti stavove o cijepljenju kroz **primišljeno zajedničko donošenje odluka**.

The Vaccination Confidence - Patient's and Professionals' Awareness, Communication and Trust (VAC-PACT) (Probni projekt Povjerenje u cijepljenje - osvještavanje, komunikacija i povjerenje pacijenata i stručnjaka) financiran je od strane Europske unije pod Ugovorom o uslugama s oznakom SANTE/2019/C3/013-S12.820639 a sam projekt okuplja ključne dionike s opsežnom stručnošću i pozadinom.

